

А. М. Дідик,
аспірант, Класичний приватний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8692-6401>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.11.270

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ

A. Didyk,
Postgraduate student, Classical Private University

FACTORS INFLUENCE ON THE EFFICIENCY OF STATE MANAGEMENT OF THE INVESTMENT PROCESS

Зазначено, що на сьогоднішній день інвестиційна політика України є переліком несистематизованих забезпечувальних заходів промислової, соціальної, зовнішньої, бюджетної та інших політик, що робить її нездатною, за умов глибокої трансформації системи виробничих та соціальних відносин, забезпечити ефективну алокацію інвестиційних ресурсів. Інвестиції є найважливішою складовою еволюції будь-якої соціально-економічної системи, оскільки вони безпосередньо впливають на ефективність соціально-економічної системи (СЕС), формуючи її потенціал. Потенціал СЕС є можливості, що визначаються ресурсами, які умовно можна розбити на чотири групи елементів, кожна з яких включає як якісні, так і кількісні складові відповідних ресурсів: людські, матеріальні (фінанси, майно, техніка), інформаційні (системи управління, технології, методики), ресурс часу. Відповідно, можливість підвищення ефективності державного управління інвестиційним процесом цілком очевидно дозволить підвищити ефективність НСЕС. У сучасних умовах перманентного наростання складності та невизначеності зовнішнього середовища, коли ринковий механізм не справляється належним чином із координуванням інвестиційної діяльності, важливість ефективності державної інвестиційної політики в Україні різко зростає. Вона не може бути більш реактивною, а з необхідністю повинна набути рис цілісного стратегічного управління. Визначено, що часто можна зустріти словосполучення "інвестиційна державна політика", наприклад, у випадках, коли автору потрібно позначити комплекс заходів довгострокового державного планування в інвестиційній сфері. У цьому сенсі термін державна інвестиційна політика використовується не зовсім, на нашу думку, коректно, оскільки він є більш ємним, ніж інвестиційна стратегія, і має на увазі її включення нарівні з інвестиційною тактикою. Запропоновано визначити, державне стратегічне управління інвестиційною діяльністю є процес прийняття та здійснення стратегічних рішень в інвестиційній сфері НСЕС, центральною ланкою якого є стратегічний вибір способу реалізації інвестиційної місії держави та досягнення її інвестиційних цілей, заснований на зіставленні інвестиційного ресурсного потенціалу національної СЕС з можливостями та загрозами зовнішнього середовища.

It is noted that today the investment policy of Ukraine is a list of unsystematized measures of industrial, social, foreign, budgetary and other policies, which makes it incapable, under conditions of deep transformation of the system of production and social relations, to ensure effective allocation of investment resources. Investments are the most important component of the evolution of any socio-economic system, since they directly affect the efficiency of the socio-economic system (SES), forming its potential. The potential of the SES is the capabilities determined by resources, which can be conditionally divided into four groups of elements, each of which includes both qualitative and quantitative components of the relevant resources: human, material (finance, property, equipment), information (management systems, technologies, methods), time resources. Accordingly, the possibility of increasing the efficiency of state management of the investment process will quite obviously allow increasing the efficiency of the NSES. In the current conditions of permanent increase in complexity and uncertainty of the external environment, when the market mechanism does not

cope properly with the coordination of investment activities, the importance of the effectiveness of the state investment policy in Ukraine is growing sharply. It cannot be more reactive, and must necessarily acquire the features of integrated strategic management. It is determined that one can often find the phrase "investment state policy", for example, in cases where the author needs to designate a set of measures of long-term state planning in the investment sphere. In this sense, the term state investment policy is not used quite correctly, in our opinion, since it is more capacious than investment strategy, and implies its inclusion on a par with investment tactics. It is proposed to define state strategic management of investment activities as the process of making and implementing strategic decisions in the investment sphere of the National Energy System, the central link of which is the strategic choice of the method of implementing the state's investment mission and achieving its investment goals, based on comparing the investment resource potential of the national energy system with the opportunities and threats of the external environment.

Ключові слова: інвестиційна політика, реформування, механізми державного регулювання, ефективність соціально-економічної системи, методи управління.

Key words: investment policy, reform, mechanisms of state regulation, efficiency of the socio-economic system, management methods.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аналіз тенденцій розвитку світової економіки показує, що в Україні може бути іншого шляху розвитку, крім формування економіки, заснованої на знаннях. Формування такого типу економіки вимагає значних інвестицій у розвиток людського капіталу, фундаментальної науки, інфраструктури, у формуванні нового виробничого сектора економіки націленого здійснення ідей інноваційного продукту [1, с. 9].

На сьогоднішній день інвестиційна політика України є переліком несистематизованих забезпечувальних заходів промислової, соціальної, зовнішньої, бюджетної та інших політик, що робить її нездатною, за умов глибокої трансформації системи виробничих та соціальних відносин, забезпечити ефективну алокацію інвестиційних ресурсів.

Інвестиції є найважливішою складовою еволюції будь-якої соціально-економічної системи, оскільки вони безпосередньо впливають на ефективність соціально-економічної системи (СЕС), формуючи її потенціал. Потенціал СЕС є можливості, що визначаються ресурсами, які умовно можна розбити на чотири групи елементів, кожна з яких включає як якісні, так і кількісні складові відповідних ресурсів: людські, матеріальні (фінанси, майно, техніка), інформаційні (системи управління, технології, методики), ресурс часу. "Очевидно, що підвищення однієї із складових потенціалу дозволяє з меншими витратами інших його складових виконати задачу" [2], що підвищить результативність СЕС.

Відповідно, можливість підвищення ефективності державного управління інвестиційним процесом цілком очевидно дозволить підвищити ефективність НСЕС. У сучасних умовах перманентного наростання складності та невизначеності зовнішнього середовища, коли ринковий механізм не справляється належним чином із координуванням інвестиційної діяльності, важливість

ефективності державної інвестиційної політики в Україні різко зростає. Вона не може бути більш реактивною, а з необхідністю повинна набути рис цілісного стратегічного управління.

Первинне тлумачення терміну "стратегія" відповідало військовому слововживанню, коли під нею розуміли "мистецтво розгортання військ для бою" (від грецьк. "strategos"). До загальнонаукових термінів поняття "стратегія" увійшло 60-ті роки ХХ століття, коли проблемами реакцію несподівані зміни стали цікавитися представники теорій менеджменту та соціології [3, с. 79]. А з розвитком економічних теорій, що досліджують постіндустріальну епоху, термін "стратегія" став використовуватись на всіх рівнях економічного аналізу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

З огляду на важливість ролі проблеми дослідження та визначення тенденцій та механізмів дослідження інвестиційних процесів зробили фахівці з економіки та публічного управління, серед яких О. Амоша, Г. Бірман, І. Бланк, О. Буглак, Є. Величко, Г. Вознюк, Б. Губський, А. Єлович, А. Загородній, В. Іванов, В. Ковальов, М. Кондратьєв, Т. Лазарев, Г. Лайко, С. Лозова, А. Пересада, О. Посилкін, С. Прилипко, Н. Русак, В. Русак, В. Савчук, Т. Смовженко та багатьох інших.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає в дослідженні та визначенні факторів впливу на ефективність державного управління інвестиційним процесом.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасне економічне тлумачення терміну "стратегія" є неоднозначним. Вперше визначення стратегії дав 1962 року А. Чандлер. Він показує, що стратегія можна виз-

начити як встановлення основних довгострокових цілей і завдань підприємства міста і вироблення програми дії та розподілу ресурсів, необхідні досягнення цих цілей. Американські економісти А.А.Томпсон і А. Дж. Стрикленд вважають, що стратегія може розглядатися як визначення основних довгострокових цілей та завдань, курс дій щодо розміщення ресурсів, необхідних для досягнення цілей розвитку соціально-економічної системи. Таким чином, акцент робиться на визначенні стратегії як способу формулювання та досягнення основної мети СЕС відповідно до намічених дій та наявних ресурсів.

У вітчизняній практиці дослідження у сфері економічної стратегії СЕС здійснюються переважно на макроекономічному рівні [4, с. 99]. Стосовно інвестиційної сфери термін використовується в основному на мікроекономічному рівні в рамках теорії фінансового менеджменту.

У вітчизняній літературі про інвестиційну державну стратегію йдеться вкрай рідко. Можна часто зустріти словосполучення "інвестиційна державна політика", наприклад, у випадках, коли автору потрібно позначити комплекс заходів довгострокового державного планування в інвестиційній сфері. У цьому сенсі термін державна інвестиційна політика використовується не зовсім, на нашу думку, коректно, оскільки він є більш ємним, ніж інвестиційна стратегія, і має на увазі її включення нарівні з інвестиційною тактикою.

На нашу думку, державне стратегічне управління інвестиційною діяльністю є процес прийняття та здійснення стратегічних рішень в інвестиційній сфері НСЕС, центральною ланкою якого є стратегічний вибір способу реалізації інвестиційної місії держави та досягнення її інвестиційних цілей, заснований на зіставленні інвестиційного ресурсного потенціалу національної СЕС з можливостями та загрозами зовнішнього середовища. Доцільно виділити такі основні етапи стратегічного управління інвестиційною діяльністю:

Перший етап — перспективний аналіз інвестиційного ресурсного потенціалу, розробка та затвердження стратегії, визначення переліку пріоритетних напрямів інвестування та основних інвестиційних джерел, необхідних для забезпечення процесу розширеного відтворення СЕС.

Другий етап — реалізація інвестиційної стратегії через середньострокові та річні програми економічного та соціального розвитку, регіональні (міжрегіональні) та міждержавні програми та багаторівневу систему цільових програм.

Третій етап — ревізійний контроль досягнення основних цілей інвестиційної стратегії та формування до кінця періоду уточнень для внесення до поточної стратегії або практики реалізації стратегії. Таким чином, складеться ритмічна система розробки та запобіжного коригування інвестиційної стратегії в "безперервному" режимі.

Початком першого етапу стратегічного управління інвестиційною діяльністю є розкриття на підставі наявної наукової бази основних системних ознак інвестиційного процесу, що протікає в рамках вітчизняної на-

ціональної СЕС, визначення ресурсного потенціалу, систематизація зовнішніх загроз і перспектив інвестиційної діяльності.

Крім того, необхідно враховувати те, що Україну інтегрується у світову економіку, зміни які настільки глибокі, що ставлять під сумнів не тільки методи державного впливу на інвестиційний процес, що передбачаються в рамках "main-stream", а й цілий ряд теоретично обґрунтованих залежностей визначальних сам процес відтворення національної СЕС.

Вперше за багато десятиліть підірвано доктрину циклічного характеру розвитку економіки. Тренд розвитку для постіндустріальних країн стає все більш схожим на лінію, а циклічний спад набуває форми уповільнення зростання.

Згідно з неокласичними теоріями [5, с. 113], у міру накопичення факторів зростання в промислово розвинених країнах капітал повинен би "перетікати" у відстаючі країни, сприяючи тим самим вирівнюванню світового економічного простору, проте дані статистики демонструють, що зближення відбувається тільки всередині вузької групи промислово розвинених країн [6, с. 47].

Також необхідно відзначити той факт, що інвестиційна активність у постіндустріальних країнах зберігається на відносно високому рівні (сумарні щорічні інвестиції досягають 16—18% валового національного продукту) в умовах, коли заощадження досягають мінімально можливих значень у традиційному розумінні цього терміну.

ВИСНОВКИ

Варіант інерційного розвитку. В його основі лежить консервація експортно-сировинної моделі, відкриттям для резидентів внутрішніх ринків готових товарів, зниженням цінової конкурентоспроможності переробних виробництв.

У цьому сценарії можливості економічного зростання будуть визначатися можливостями збільшення експорту і купівельною спроможністю ринку, що стимулює імпорт.

Варіант сировинного розвитку. Даний сценарій передбачає часткове зняття обмежень інерційного розвитку за рахунок реалізації конкурентного потенціалу України у сферах енергетики та транспорту, підвищення якісного рівня енерго-сировинних галузей та зміцнення сировинної спеціалізації України у світі.

Варіант інноваційного розвитку. Цей сценарій відображає використання інноваційних джерел зростання за рахунок реалізації конкурентних переваг української економіки в традиційних (енергетика, транспорт, аграрний сектор), так: і нових наукомістких секторах і економіці знань.

Формування інвестиційних сценаріїв має включати оцінку можливих джерел інвестування (внутрішні, зовнішні, приватні, державні) і приблизний перелік напрямів інвестування (визначення галузевої та регіональної спрямованості) стосовно кожного із зазначених сценаріїв загальноекономічного розвитку.

Сценарій "А" — інерційний. У його рамках відбувається фіксування існуючого становища інвестиційному процесі. Держава не бере участі в інвестиційному

процесі, послідовно скорочуючи державні витрати, фокусуючись на регулюванні інституційних умов.

Сценарій "Б" — сировинний. В рамках цього сценарію має відбуватися цілеспрямована концентрація всіх інвестиційних ресурсів у тих галузях промисловості, у яких Україна має конкурентні переваги, та експансія цих галузей на міжнародні ринки. Держава активно стимулює приватні вкладення і сама у великих обсягах фінансує великомасштабні інвестиційні проекти, що забезпечують видобуток та розробку родовищ корисних копалин, а також вкладає інвестиції у створення інфраструктури, що забезпечує експорт природної сировини. Реалізація цього інвестиційного сценарію дозволить сформувати джерела зростання, що базуються на прискореному розвитку енерго-сировинних галузей, а також транспорту. Інші галузі промисловості розвиватимуться в інерційному режимі, що характеризується конкурентоспроможністю, що падає.

Сценарій "В" — індустріальний. Створення нових технологій у суміжних чи нових галузях промисловості та вихід на ринки збуту, де Україна вже має міцні позиції. Цей сценарій передбачає фінансування переважно приватними інвесторами розробок нових продуктів на базі наявних технологічних доробків. Держава бере участь в інвестиційному процесі переважно як "арбітр", "інформатор" та "гарант", "компаньйон", що забезпечує стратегічне орієнтування інвестиційних потоків та формує умови інвестиційного клімату, спрямовані на підтримку індустріального розвитку.

Сценарій "Г" — інноваційний. Відбувається цілеспрямоване державне фінансування фундаментальної науки та інноваційної системи виробництва. Держава стимулює приватні інвестиції у нові перспективні сфери виробництва авіаційної та космічної техніки, суднобудівної продукції, ядерних технологій, створення програмного забезпечення, космічних запусків через створення системи податкових пільг, податкових кредитів інвесторам та шляхом створення зон економічного розвитку та технологічних парків. Держава фінансує розвиток інфраструктури, що забезпечує системне нарощування та відтворення людського капіталу. Реалізація цього сценарію дозволяє забезпечити вихід на рівень соціально-економічного розвитку, характерний для розвинених постіндустріальних країн за рахунок підвищення конкурентоспроможності української економіки, її структурної диверсифікації та зростання ефективності.

І на підставі сценарних прогнозів долею відбуватиметься формування державної інвестиційної стратегії. Вихідною передумовою розробки інвестиційної стратегії держави є загальна стратегія економічного розвитку НСЕС та місія країни. По відношенню до них інвестиційна стратегія носить підлеглий характер і має узгоджуватися за цілями та етапами реалізації. Інвестиційна стратегія при цьому розглядається як один з головних факторів забезпечення комплексності та рефлексивності інвестиційної політики.

Література:

1. Венцель В. Т. Соціальна функція держави в умовах глобалізації та трансформації економіки. Вчені за-

писки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2018. Том 29 (68) № 5. С. 7 — 12.

2. Забаштанський М. М., Сидор І. П. Державно-приватне партнерство у професійній освіті: вітчизняний та зарубіжний досвід. Ефективна економіка. 2023. № 6. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1686/16986>.

3. Коваль М. І., Грибовська Ю. М., Скиба Г. І. Аналітичний огляд та шляхи удосконалення державного регулювання мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Серія: Економічні науки. 2022. Вип. 1 (64). С. 72—83. URL: <http://journals-maup.com.ua/index.php/economics/article/view/1311/18037>.

4. Коваль С. Л., Сидор І. П. Роль місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальної громади в умовах війни та у післявоєнний період. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 6. С. 96—102. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3267>.

5. Купрійчук В. М., Венцель В. Т. Соціальна функція держави та особливості її реалізації в умовах сучасних глобалізаційних викликів. Ефективність державного управління. 2019. Вип. 3 (60). №1. С. 103—115.

6. Мадалець В. В. Соціальна функція держави та права людини: механізм захисту в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання "Аналітично-порівняльне правознавство". 2025. Випуск 1. С. 41—48.

References:

1. Wenzel, V. T. (2018), "Social function of the state in the context of globalisation and economic transformation", *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Derzhavne upravlinnia*, vol. 29 (68), pp. 7 — 12.

2. Zabashtanskyi, M. M. and Sydor, I. P. (2023), "Public-private partnership in vocational education: domestic and foreign experience", *Efektivna ekonomika*, vol. 6, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1686/1698> (Accessed 1 May 2025).

3. Koval, M. I. Gribovska, Y. M. and Skiba, H. I. (2022), "Analytical review and ways to improve the state regulation of the minimum wage and subsistence minimum in Ukraine", *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 1 (64), pp. 72—83.

4. Koval, S. L. and Sydor, I. P. (2024), "The role of local budgets in ensuring the socio-economic development of the territorial community in the conditions of war and in the post-war period", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 6, pp. 96—102.

5. Kupriichuk, V. M. and Ventsel, V. T. (2019), "Social function of the state and peculiarities of its implementation in the context of modern globalisation challenges", *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 3 (60), pp. 103—115.

6. Madalets, V. V. (2025), "Social Function of the State and Human Rights: Mechanism of Protection under Martial Law", *Elektronne naukove vydannia "Analitichno-porivnialne pravoznavstvo"*, vol. 1, pp. 41—48.

Стаття надійшла до редакції 25.05.2025 р.